

RECENZII

Monografija *Mladi in digitalno: fragmenti vsakdanjih življenj* predstavlja konceptualno in empirično relevanten prispevek k razumevanju mladih v digitalizirani družbi. Njena osrednja odlika je analitična in teoretska natančnost, saj se avtorice in avtor izogonej redukcionističnim, moralno-paničnim interpretacijam mladostniških digitalnih praks ter namesto tega ponudijo diferenciran okvir, v katerem so tehnologije razumljene kot družbeno pogojene infrastrukture in kot del vsakdanjih rutiniziranih praks. Koncept digitalne zrelosti je predstavljen terminološko konsistentno, argumentacijsko prepričljivo in hkrati kritično reflektirano, pri čemer monografija jasno pokaže, da digitalne zrelosti ni smiselno obravnavati kot dano osebnostno lastnost, temveč kot dinamičen, večdimenzionalen konstrukt, ki se oblikuje v specifičnih družbenih, kulturnih in ekonomskih okoliščinah. Empirični del monografije dodatno utrdi analitično težo razprave, saj je zasnova raziskave dovolj široka in hkrati dovolj občutljiva za prehode med življenjskimi fazami. Poglavje o (digitalnih) prostorih izobraževanja ponudi podatkovno podprt vpogled v razmerja med formalnim in neformalnim učenjem ter pokaže, da digitalna orodja praviloma ne nadomeščajo šolanja, temveč ga pogosto dopolnjujejo in pragmatično podpirajo. Analiza razlik med skupinami mladih odpre pomembna vprašanja dostopa do učnih virov, certificiranja neformalnega znanja in razpoložljivosti priložnosti, obenem pa opozori na potrebo po previdnosti pri posploševanju »generacijskih« trditev. Pomemben je premik od vprašanja količine časa na zaslonih k vprašanju rabe, motivov, načinov soočanja z izzivi ter oblikovanja odnosov v platformnih okoljih, kjer algoritmčna personalizacija in »kultura nenehnega posodabljanja« pomembno strukturirata izkustvo stalne prisotnosti. Monografija uspešno poveže subjektivne strategije mladih z družbenimi imperativi povezanosti, informiranosti in kompetentnosti ter s tem ponudi analitični okvir, ki omogoča hkratno razumevanje individualnih izkušenj in širših institucionalnih pogojev digitalnega vsakdana. Vključitev generativne umetne inteligence kot dejavnika oblikovanja kognitivnih delovnih tokov je vsebinsko dobro umeščena, kar monografiji daje dodatno aktualnost. Kot celota deluje metodološko utemeljeno, teoretsko koherentno in družbeno občutljivo ter predstavlja pomembno referenčno točko za nadaljnje raziskave in razprave o digitalnem odraščanju, digitalni dobrobiti in opolnomočenju mladih.

Dejan Jontes

Monografija ponuja globok in celosten vpogled v digitalno zrelost slovenskih mladih, pri čemer presega zgolj tehnične vidike in izpostavlja ključne kompetence, kot sta osebna avtonomija in regulacija impulzov. Avtorice in avtorji osvetlijo samoumevnosti in strahove v povezavi z digitalnimi spretnostnimi novih generacij in opozarjajo na vztrajanje digitalnih neenakosti. Knjiga med drugim osvetljuje tudi konceptualne in terminološke aspekte in je zato pomembno izhodišče za pedagoge, starše in odločevalce, ki želijo razumeti, kako digitalni mediji in umetna inteligenca dejansko sooblikujejo prihodnost izobraževanja in dela. Monografija je sestavljena iz štirih poglavij. Prvo poglavje uvaja koncept digitalne zrelosti kot večdimenzionalni konstrukt, ki vključuje osebno avtonomijo, zmožnost reševanja problemov in odgovorne interakcije v digitalnem svetu. Predstavljeni so rezultati raziskave med slovenskimi dijaki in mladimi odraslimi, ki kažejo, da na stopnjo zrelosti vplivajo strukturni dejavniki, kot je kulturni kapital, pri čemer se največje vrzeli kažejo pri iskanju pomoči ob digitalnih težavah in regulaciji impulzov. Drugo poglavje analizira digitalne potrebe mladih v kontekstu mediatizacije, kjer digitalni mediji niso le orodja, temveč pogoj za delovanje v družbi. Mladi se soočajo s ponotranjenimi imperativi stalne povezanosti in informiranosti, kar pogosto vodi v občutke informacijske preobremenjenosti in utrujenosti od negativnih novic. Kot odgovor na te pritiske se med mladimi oblikujejo potrebe po digitalnem odklopu in medijski pismenosti. Tretje poglavje obravnava proces edukacionalizacije in premik k vseživljenjskemu učenju, ki je v digitalni dobi postalo ključna dolžnost posameznika v okviru prilagajanja trgu dela. Avtorici ugotavljata, da kar 94 % mladih v Sloveniji uporablja internet in družbena omrežja kot primarni vir za pridobivanje znanja in idej, ki dopolnjuje ali celo nadgrajuje formalno šolanje. Opozarjata tudi na vztrajanje digitalnih neenakosti, saj neformalne izobraževalne priložnosti na spletu najbolje izkoriščajo tisti, ki so že sicer bolj formalno izobraženi. Zadnje poglavje se osredotoča na rabo generativne umetne inteligence (GenUI), ki med slovenskimi mladimi postaja vsakdanja praksa za učenje in opravljanje rutinskih nalog. Mladi GenUI dojemajo kot večopravilnega asistenta ali tutorja, ki jim s personaliziranimi razlagami olajša študij in delo, čeprav hkrati izražajo skepticizem glede točnosti teh vsebin. Razprava opozarja na »UI razkorak«, kjer razlike v kompetencah in kritični presoji umetne inteligence dodatno utrjujejo obstoječe digitalne neenakosti med mladimi.

Živa Kos